כג: שום היתומים פרק שישי ערכין

ערב תנן הקדש תנן לוקח מהו. תימה לרבי וכי לא ידע שבכל הש"ס דלאסה גוזה כתובתה מן הלקוחות כפ"ז[ב] והרבדרבי דאמרי נמי לא נגיע לאמתי אינה גוזה מן הלקוחות ושמא י"ל שמכר נכסיו וגירשה מיד לכך היה חושש משום קיטוניא אבל אם היה המכר קודם הרכנה מן הגירושין שגירשה לאחר זמן לא היינו חוששין מן הקטוניא:

הפודה פודה. לפרש"י משמע דהיינו האי דמפרש אמר כך הקדים תשעים והיה מוכו מנה מוסיף עוד דינר ואין הלשון משמע כן לפיכך נראה לפרש דהכא מיירי שאין במוכו כנגד הנכסים אלא מיירי כגון הקדים מאה והיה במוכו ל' מנה וה"פ הפודה כל הרוצה לפדות יפדה מן ההקדש ויתן כנגד המותר שהנכסים יתירים על המוכו ואילו כל הנכסים לחולין ע"כ שהרי כנגד המוכו לא חל ההקדש והיה נראה שפדה הכל ולא אמרי' שיצא הקדש בלא פדיון והפודה יתן לאשה כתובתה

לו לבעל חוב:

מוסיף עוד דינר בו'. פירש"י בעל חוב יוסיף להלוותו דינר ופודה הנכסים האלו משמע לפירושו שהבעל חוב עצמו פודה ואין לשון המשנה משמע כן דקתני על מנת ליתן כו' לכן נראה לפרש שהלוה יוסיף להלוות[ג] עוד דינר ופודה הנכסים האלו כדי ליתן לאשה כתובתה ונבעל חוב מוכו: **משום** דר' אבהו. מכאן מביא רש"י[ד] ראיה דהא דאמר רבא (כתובות דף עו:) הקדש מפקיע מידי שיעבוד דוקא הקדש דקדושת הגוף דחמיר אבל קדושת דמים לא הא הכא דמן[ה] הדין אין הקדש חל על הנכסים כיון דמשועבדים הם ואין לריך פדיון אלא משום דר' אבהו אלא יאמרו כו' ופפק ביה מורי אם הלוה אין לו כו' אם מטלטלין היינו קדושת דמים והקדישן הלוה אם יחול הקדש אם לא דולאי אם מכרן המכר שיעבוד אבל קדושת דמים לא משמע אמי' מטלטלין אין ההקדש חל עליהן אם הוא קדושת דמים אין זו ראיה דאפשר להעמידה כגון שהקנה למלוה מטלטלי אגב מקרקעי דהכ"ג חל שיעבוד המלוה על המטלטלין כדאיתא ס' מזקק הכמים (כ"ב מד:) ואפי' מן הלוקח יגבה[ו] ונראה דמתני' מיירי בכל נכסי בין מקרקעי בין ממטלטלי וקאמר דלא יחול ההקדש ואין לריכין פדיון אלא משום דר' אבהו[ה]:

ואם לאו אינו פודה. פירש רש"י ואם לאו דמוכו יותר מהקדישו אלא מדעתא דהכי אחפיה ליה עליו הלכך לא נגבי מהקדש ל"א ואם לאו אינו פודה אלא נגלא פדיון יקח והראשון שמעתי מעצמי והוא עיקר ע"ל אבל בתוספתא דמכילתין משמע לכישנא בתרא דתני בהדיא ואם לאו אין הקדשו כלום: **עד פלגא.** יש לישבו כשמי לשונות דכיון שאינו[ז] שוה אלא בגיר מפלגא ודאי אלא מדעתא דהכי אחפיה ולישנא בתרא כיון דהחוב עפי מפלגא לא חל הקדש עליו ולא שייך שמא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון:

מסורת הש"ס

יח א ב מיי' פכ"ה מהלכות מלוה ולוה הלכה ו ועיין בהשגות ומה"מ ופיי' מהלכות אישות הלכה ט טוש"ע אה"ע סי' קז סעיף י ז:

יט ג מיי' פכ"ה מהלכות מלוה הל' כ טוש"ע ח"מ סי' קכט סעיף ב:

כ ד מיי' שם הלכה ו ופיי' מהלכות אישות הלכה ט ופיי' בהשגות ומה"מ טוש"ע אה"ע סי' קז סעיף י:

כא ה מיי' פי"ז מהלכות אישות הלכה י טור ש"ע שם סעיף ט:

כב ו מיי' פ"ז מהלכות ערכין הלכה יד:

כג ז ח מיי' שם הלכה טז:

כד ט מיי' פ"ג מהל' ערכין הלכה (יד) טו ובכ"מ אלפס ר"מ פרק ט דף קלו.):

כה י מיי' שם הלכה ח:

כו (מיי' פ"ו שם הל"ג):

לעזי רש"י

דלדורי"ש [דולדורי"א]. מעצד [מגין גרון]. שייג"א [שיר"א]. משור.

רבינו גרשום

כדאמר לקמן): קבלן הוה. כגון שהתפיסה לה בעלה כתובה בשעת נשואיה והיא נתנה לחמיה הוה האמין לבנו ולכך היה משועבד א"נ שאמר לה חמיה הן לבעליך ואני קבלן: אע"ג דלית ליה נכסי לווה. בשעת קבלנות משעבד עצמו בקומקו הלכך יכולה לגבות כתובה מחמיה: מאי איכא למימר. דקא ס"ד דרב הונא לא הוו ליה נכסי כשעה [שנעשה] אביי קבלן ולא נשתעבד. ואיבעיא אימא אבא לגבי בריה משעבד נפשיה לסיהרי קבלן ואע"ג דלית נכסי לבנו: [קבלן רב"ח. דאמר למלוה הן לי ואני קבלן: דברי הכל משתעבד. דנעשה כמו שקבל מיד המלוה הממון]: מצוה היא דעבד. שנוקף להשיאן לזווגן ולא מידי חסרה [לאשה] שלא קבל מידה כלום אלא דבור בעלמא אמר לה: ההוא גברא דובינהו לנכסיה. בלא דעת אשתו: [וקא נרשה לדבריהו. והיתה רוצה לגבות כתובה מן הלקוחות: ערב תנן המגרש תנן הקדש תנן. שצריך להדירה נגאה חתיישנן שמא עשו קנוניא: לוקח מהו. כי צריך מוכר המגרש להדירה הנאה דחיישנן שמא עשו קנוניא על הלקוחות: תנא כי רוכלא כו'. כלומר ה"ה ללוקח: דלא תנן לא תנן. לוקח שלא שנינו שיהא צריך להדירה אין מדירה: משום דוחא דוחא הקדש. נזקקין להדירה: ערב נמי משום רמצוה עבד. שזווגן משום הכי נזקקין להדירה שלא [יהא] אדם נמנע מלעשות מצוה: דכל חד וחד. שהוא נשוי מידע ידע דנכסיו משועבדין לכתובת אשתו אמאי זכין האי לוקח שלא מדעת אשתו הלכך אין נזקקין להדירה: אין האשה יכולה לגבות כתובתה מן ההקדש. להדיא דאין הקדש יוצא בלא פדיון והקדש נמי לא חייל עלייהו דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו: אלא הפודה פודה כו' כלומר הדוצה לפדות אלו נכסים יכול לפדות כדבר מועט על מנת ליתן לאשה כתובתה כו' וכיצד פודה כדבר מועט כגון מנה מוכו ל' מנה מוסיף הכ"ח עוד דינר ופודה את ההקדש כאילו דינר ע"מ כו' אע"ג דאיכא למימר הואיל ולא הוי כנגד מוכו לא ליפוק לחולין: ואם לא היה חובו כנגד הקדשו שחובו היה יותר אינו פודה הואיל דצריך להמתין שאין לו מהיכן לגבות אותר מותר הכי נמי יתמין מכל החוב עד שיהא לו ללוה נכסים אחרים ואינו גוטה כלום מן ההקדש: ורבנן. דמתני': עד כמה. כלומר כמה יהא הקדש פחות מחובו שישאר כ"ח להוסיף לו דינר וליטלו: עד פלגא. עד שיהא ההקדש אפילו כנגד מחצית חובו אבל אם הוא פחות מחצי חובו הואיל דצריך להמתין (מן) ובב חובו יתמין לכל החוב עד שיהא ללוה ויניח להקדש את שלו: (לו נותנין כסות דמזון אבל לא לאשתו ולא לבניו: מעצרין. עמדו צמר של שוורים: הוה לו מין אחד מרובה. כגון שהוה לו הרבה מעצרין ומפיק אחד מינא כגון שאין לו אלא מגירה אחת אין אומרים יכסוו מן המעצרין שיש לו הרבה ויקח לו מן המינא כדי שיהו לו שתי מגירות: וכל שיש לו מן המינא אלא מגירה אחת אינו מוסיפין לו מן המינא. כלומר אין מוסיפין לו מן המינא אלא יתנו לו אותו עצמו ולא יותר הואיל ולא היה קודם לכן אלא אחד: מעלין לו תפיליו. נוטלין ממנו תפיליו שאף הן קרוי נכסים):

ולא שייך למימר שמא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון כיון שהחוב מרובה מן הנכסים וכולן משועבדים להוכו. הרא"ש ז"ל בתוספותיו: **ז)** עד פלגא. גליון שער כאן ובגליון בשמחת קרקעות דראמרינן בפרק אלמנה ניזונית גבי שום היתומים ובגי' אונאת קרקעות שער כאן קיים הסקה לאלו יש לחוש שיהו סבורין שצריך פדיון שאין דה יותר משוה בשוה ויהמהו אם לא יפדהו כלל אף אם יודעים שאין המשועבד יכול לפדות אבל אם אפשר לצמצם מעתיה הרא"ש ז"ל בתוספותיו: **ח)** אותן נותנין: **ט)** שני מעצרין: **י)** רבי אלעזר: **יא)** אין אומרים לו לכסות מן המרובה וליקח לו מן המרובה: **יב)** קא יהבא זוזי אחת ר' נמתק: **יג)** עלייהו דאין אדם אות ת' נמתק: **יד)** בתרא שאם: **טו)** דהשתא איכא למימר דכי אוזפיה: **טז)** קא יהבא זוזי אחת ר' נמתק: **יז)** עלייהו דאין אדם אות ת' נמתק: **יח)** היומיה דימניה אות מ' נמתק: **יט)** פלגא אפילו לא שוה אלא פלגא דיש לך אדם עשיר שקונה קרקע פי שנים בשווייה אבל: **כ)** מטה הגדליו ותפילין: **כא)** לו תפילין בדמים ופורה: **כב)** נהרדעאי ורב ספא: **כג)** יגבה ואומר דמתני':

מוסף רש"י

ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד. מדת דערב בעצמה הוא ושוב לא מידי הקרה שלא הוציאה כלום מכלה (גיטין מט:). קבלן דבעל חוב. תרתי לריעותא אינה, חדא דקבלן הוא ושוב דחמרי מוחא (שם ב:). לית ליה לא משתעבד. דלא נמר מלוה לשכבר נפשיה אלינו אלא פטומי מילי שיהא לספסרי (ראב"ן ב"ב קעד:). מצוה קבעיר. המסדר נזיזוזן אין דעתו לפרוע הנערות, אבל מתכוין לזווג, שפ"ר ערבות זו מתרגלן ולא מידי חסרה לאשה. דאם שב מתחת בן דו ולנוכחה נתנוהו (שם). כי רוכלא. רוכל, מוכר בדרומה של כפרים (גיטין לג.). המחזר על הערימות בפרבמנות שלו ומוכרין ומוזה יש לו מחנין וטוטות וקנמרות. ה"ג ליתיבו ונילול (לדר בא.). מוסיף עוד דינר. דלאמתו דינר יכול לפדות אפילו שוה מלוה אם על מלאתו דינר, ופודה את הנכסים האלו. מיד הקדש כדינר זה ויטלנו כמוכו. ואע"ג דאמר רבא (כתובות עו:) הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד, דוקא קדושת הגוף דאמר רבא, כגון קונמות לו כהמה לקרבן לו כגד שפיכלו אל המזבח, כי הכא ביגמות (שם:) גבי אינטלא דמילתא דפרכסה יתמי מאיתמא, דהוה משעבד לכתובת אמה דאמר רבא קדושת מיתמא, אבל קדושת דמים לא אמרינן (פסחים לא.). אלא יאמרו כו'. גזרה שמא יאמרו הקדש בחוד יוצא לחולין בלא פדיון (ב"ב לג.). חייבי ערכין ממשכנין אותן. דכיון דלאו לכפרה אתי מסרו ליה (שם מ:). נותן לו עמודו. נמד מקר דהיא פרנעתו (לעיל יח.). מעלין לו תפיליו. אלה המעות ויקנו בסאלה להקדש. מעלין, שמין (ב"ק קב:). כלומר אף תפיליו הקדש ומעלין לו כדמים ומיתן בשויינו (דשב"ם ב"ב קוא.).

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והיתה וכו' אם כבון שקדמו: (ב) ד"ה אם מוכו וכו' דהשתא וכו' לאו מדעתא דהכי נכסי אחפיה אלא כמוכי הימניה:

מוסף רש"י

קבלן הוה. שהתפיסה רב הונא מטלטלי לכתובתה והיא השלימתו לאחיו והיינו קבלן שנשא ונותן ביד: **אי ליה ליה.** נכסי לווה בשעת הלוואה לא משתעבד ערב באמירתו דכיון דאין לו ממה ליפרע מן הלוה לא גמר ומשעבד נפשיה: **דאימר.** לעיל קאי דאמרן הניחא למ"ד קבלן וכו': **ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד.** דמלוה קא עביד לזווגם ולא מידי מתחר לה דהא לא [ה] יהיבא זוזי: **ולא מידי חסרה גרסינן: ערב תנן.** דמיתיבן שמא יעבור קנוניא עליו ודוחר הגאה: **לוקח מהו.** מי חייסינן לקנוניא שלאחר שתגרוש זו קרקע מן הלוקח ימחיבנה ודוחר הגאה: **כרוכלא ליתבוה וליזיל.** כסוחר זה שמונה מעותיו. כלומר תנא הני דוחא הדין לוקח: **ניזיל וניזכין.** בתמיה וכי היה לו לקנות: **מתני' ויפיה עליו כחובה אמה.** [ה] שקדמו גירושין להקדש דליכא קיטוניא: **אלא הפודה פודה.** בעליס פודין אותן מן ההקדש בזול כדינר לו כדבר מועט על מנת לאשה דודאי לא חייל עלייהו הקדש שהרי אינו שלו והאי דבר מועט מעוט גזילה הוא כדמפרש בגמרא: **מוסיף עוד דינר.** בעל חוב יוסיף עוד להלוותו דינר לזה ופודה את הנכסים האלו: **גמ' למה לי למימר הפודה פודה.** תשקול אמה ובעל חוב בלא פדיון דהא לא חל הקדש עלייהו [ו] ואין אמה מתקדש דהכי שתינו אלו: **דרבי אבהו.** כפ' בתרא (לקמן לג.): [ז] **אם אוכו כנגד הקדישו פודה.** בדבר מועט כדאמרן (כ) [ח] האמה אינה למימר כי אחפיה מעיקרא אדעתא למיגבייה מהגן נכסי אחפיה. ואי לאו דאוכו יותר מהקדישו לאו אדעתא דהכי אחפיה אלא אמוני כ) מהמניה הלכך לא גבי מהקדש. ל"א ואם לאו אינו פודה אלא בלא פדיון יקח והראשון שמעתי מעצמי. והוא עיקר: **ורבנן עד כמה.** סבירא להו דאדעתא דהכי נכסי אחפיה: **עד פלגא.** [ט] אבל בגיר מפלגא לא: **מתני' ממשכנין אותו.** גזבר נכנס לבמיהן וטוטל בעל כרחן: מזון וכסות ומטה כ) ותפילין אבולהו מעיירינן לו מעות לקנותן אם אין לו: **מכל מין ומין.** שים (לו) אומנות שצריכה ד' וחמש כלים: **מעלדין.** דלדור"ש. מגירה שיג"א סכין אלא פגימות ומותך מהר כעין שים לעושי מסריקות: **גמרו.** לאמר בקר (ג) הן כלי אומנתו: **מין אחד הרבה ומין אחד מועט.** כגון ג' מעצדים ומגירה אחת נותן שנים מן המרובה והשלישית לגזבר: **וכל שיש לו מן המועט.** כמה שים לו אלא זכיינא ליה אחמיתי דכי היכי דעד האמה הוה סגי ליה בהכי האמה נמי תיקני ליה: **המקדיש נכסיו.** תפילין בכלל נכסיו: **מעלין לו** [ד] **תפיליו.** ופודה אותן:

גמ'

מסורת הש"ס

ט) גיטין מט: ב"ב קעד:. כ) ב"מ המקרה. ג) [גיטין לג. ה"מ]. ד) פסחים לא.. כ) [ב"ק לג.]. ו) [לקמן לג.]. ז) [מוס' ד"ה ר"נ]. ח) [לעיל כח.]. ט) [עיי' תוס' ב"מ קיג: ד"ה מטה]. י) ב"מ מפלגין. כא) [לעיל יח.]. ל) ב"ק קכ: ב"מ קנה.. מ) רש"ק גרס ורב ספא לאמרה. נ) [נדב"ל לעיל]. ס) [בפסחים לא.]. ע) [ומבאר דומתי]. פ) [מסמא דמן ב"ק]. צ) [ועיי' ריטבא תוס' גיטין מ: ד"ה הקדש מעלין לו כ"ב מד: ד"ה מרורין]. ק) [שוה אלא פגלא ולאלי ב"ק].

שיטה מקובצת

א) דאחמר ס"א אחמר: ב) ליה נכסי משתעבד חיבת נמי נמחק: ג) מירי חסרה אות ר' נמחק: ד) מאי טעמיה אות מ' נמחק: ה) מירי חסרה אות ר' נמחק: ו) לאשה כתובתה אות כ' נמחק: ז) חובו. גליון נראה מדלא אמר מוסיף דינר אלא בפיפא משפע דרישא לא צריך ומיירי שהנכסים שהקדישם הם יתירים על הכתובה והחוב הלכך הפודה פודה כל הנכסים ע"מ ליתן לאשה כתובתה ולבע"ח את חובו המותר המדמים יתן להקדש ואין צריך להוסיף דינר כיון שיש בפרוס מעות להקדש לא אמרו הקדש יוצא בלא פדיון והכל פדיון אחד וחלק הכתובה והחוב נגבה אגב חלק ההקדש אבל בפיפא דהקדש חשעים מנה והחוב מאה מנה (צריך להוסיף דינר) ואין להקדש כלום ואמרו הקדש יוצא בלא פדיון (צריך להוסיף דינר). הרא"ש ז"ל: **ח)** הקדיש בחשעים מנה. עיין השובת הרשב"א סי' תרי"ח: **ט)** הקדיש בחשעים מנה וכו' מחציתין: **י)** ואם לאו אינו פודה. פרש"י אינו גוטה מן ההקדש דלאו אדעתא דהכי אחפיה אלא הטמינה הימניה ולא נראה לי דבכמה מקומות אשכחן דטוחק מן הלקוחות אע"ג דאינו שוה כנגד חובו לא אמרינן המטמינה הימניה דעדי הוי ליה למימר ראינו גוטה ופי' ל"א ראינו פודה אלא בלא פדיון יקח ראינו נראה לי עיקר ולי נראה עיקר וה"ס אם היה חובו כנגד הקדשו אינו פודה דהכי אמרינן דמקרי פודה אלא בלא פדיון יקח ראינו נראה לי עיקר ולי נראה עיקר וה"ס אם היה חובו כנגד הקדשו אינו פודה לפי שדרך כל פודה הקדש מוסיף על כדי שיהו פודה לא יבא להנות מן ההקדש כדאמרינן בפרק הזהב גבי מעשר שאי אפשר לו לאדם לצמצם מעתיה וכשחובו כנגד הקדשו הוא מוסיף על חובו מעט שלא לפדות בצמצום הואיל ויהיר הקדש זה לתרות פדיון צריך לכלול ולפדות את הכל אבל אם החוב מרובה מן הנכסים אינו פודה ולוקח בלא פדיון כיון שהחוב מרובה ולא יהיו הנכסים לתורת פדיון

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com